

Съхнене на горите в териториалния обхват на ЛЗС - Пловдив

Лесозащитната станция ни посреща с приятни за работа на немногочисления колектив условия. И с големия обем дейности, сред които главно място заема разрешаването на проблем № 1 на 2017 г. - масовите повреди от корояди и съхненето в културите от бял и черен бор. В обхвата на дейността на станцията, в която работят 10 души, попадат гори с обща площ 1 180 104 ха, като 497 086 ха са иглолистни и 683 018 ха - широколистни гори, с широк географски обхват. Това са насажденията в Стара планина, Средна гора, Сакар, Родопи, Рила и Тракия, които се намират в регионалните обхвати на РДГ - Кърджали, Пазарджик, Пловдив, Смолян и Стара Загора. Държавните гори се стопанисват от три Държавни предприятия - Югозападно, Южноцентрално и Югоизточно, с общо 53 териториални поделения. Общински гори има на територията на 23 общини, голям е броят на частни горски имоти с площ под 1 ха, има и 43 кооперации и сдружения. Голямата площ - една четвърта от горските територии на страната, и голямото видово разнообразие предопределят и здравословното състояние на иглолистните насаждения.

През първото деветмесечие на 2017 г. общата площ на засегнатите от съхнене иглолистни гори в района на Станцията по РДГ е 160 396 дка, като най-голям е дялът - 67 125 дка, в РДГ - Кърджали. От различни видове корояди са нападнати 102 289 дка, отново с най-голямата площ - 56 742 дка, са насажденията в РДГ - Кърджали.

Най-голям дял на повреди от съхнене - 105 044 дка, и от корояди - 84 688 дка, се пада на териториалните поделения на ЮЦДП - Смолян.

Инж. Пенчо ДЕРМЕНДЖИЕВ - директор на Лесозащитната станция в Пловдив

Мостът между науката и практиката

- Инж. Дерменджиев, разкажете ни малко от историята на Станцията и има ли прецедент за масовото намножаване на стъблените вредители ?

- Дейността на ЛЗС - Пловдив, започва на 7 април 1960 г. с назначаването на трима служители - инж. Тодор Чернев - директор, инж. Ангел Костов - служител, агр. Лиляна Лахтаријева - лаборант, и е свързана с организиране на здравната и сигнализаторската служба в горите. В своята 57-годишната история Станцията познава много важни лесозащитни проблеми, с които успява да се справи успешно. Съществена част от дейността ни е лабораторната работа. Показателен за важността ѝ е фактът, че при основаването на Станцията от тримата души персонал единият е лаборант. Дългогодишната успешна дейност на лабораторията категорично затвърди този факт. За опасността от стъблени вредители, в т.ч. короядите, за първи път се споменава в доклада за дейността на станцията през юни 1961 г., веднага след ветролома от 29 май 1961 г. в Пазарджишко и Смолянско. Посочват се и най-опасните от тях - голям боров хоботник, върхов корояд, голям боров ликояд, гравьор и типограф. Благодарение на бързата намеса на горското ведомство и предприетите всеобхватни мерки не се е допуснал каламитет. Основните способности за борба с вредителите тогава са ловни кори - срещу големия боров хоботник, обелване на дървесината, нападната от стъблени вредители, навременно извозване на дървесината от поразените насаждения, както и изгаряне на стъблените остатъци след сечта.

- Защо говорим днес за лесопатологичен проблем в нашите гори, който добива все по-заплашавачи размери?

- За значително увеличаване на короядите знаем от 2015 г., след мащабния снеголом и снеговал на големи площи в Родопите. През

2016 г. по наше предложение бе организирано извънредно съвещание на Националната комисия по лесозащита, на което докладвахме, че има проблем както с корояди, така и с патогени. През пролетта

и лятото на тази година ситуацията се промени в още по-негативна посока. Да, каламитет няма, но 9 % от иглолистните гори в района на станцията съхнат или са в процес на съхнене. Бих отбелязал, че проблемът с короядите е по-лесен за решаване, отколкото проблемът с патогените, които активно „се включиха“ в задълбочаване на ситуацията. В условията на физиологичното отслабване на насажденията гъбните заболявания са причинени основно от фитопатогенната гъба *Sphaeropsis sapinea*, която в различна степен е засегнала 6000 хектара.

- Какво бе извършено от ЛЗС - Пловдив, за решаването на този проблем?

- Обемът на работата в Станцията се определяше от два най-важни по значимост лесозащитни въпроса - повредите от корояди, съхнене и абиотични въздействия в културите от бял и черен бор и нападенията от боровата процесия. Разбира се, основата за решаването на проблема със съхненето или короядите бе действащата нормативна база и редица указания на ИАГ и решения на национални съвещания. Още през 2015 г. след природното бедствие от март бяха издадени указанията към държавните предпри-

Колективът на ЛЗС - Пловдив

ията и териториалните им поделения за предприемане на мерки за отстраняване на повалената и пречупената иглолистна дървесина като основа за размножаване на стъблени вредители от род *Ips*. Провеодоха се обучения и семинари с лесовъдския персонал от Смолянска, Пазарджишка, Пловдивска, Кърджалийска и Старозагорска област за подготовка на терения персонал за конкретно решаване на предстоящия проблем. Тези обучения преминаха в ежемесечни инструктажи. Извършват се анализи на изпращаната от ДГС/ДЛС информация за резултатите от заложените феромонови уловки. На терен проучваме динамиката на съхненето и ареала на гъбата *Sphaeropsis sapinea*. Лабораторната работа е от огромно значение в работата на ЛЗС - Пловдив, в този момент. Водят се дневници за постъпилите и анализирани проби, като за тази година досега те са 350. Разчитаме и на сътрудничеството с учените от ИГ на БАН.

- С нарастването на обема на работата как се справя колективът на Станцията чисто физически?

- Заявления за посещения на обекти както от страна на държавните, така и от частните, общинските, кооперативните собственици идват вече всеки ден. Стана невъзможно да посетим обекти дори в Пловдивска област, а те са още четири. Станцията не разполага нито с толкова специалисти, нито с превоз, нито с финансов ресурс. И затова смятаме, че е най-важно да получим и да обработим пробите и да определим причината за съхненето, в резултат на което ще се издават предписания.

- Обществеността надига глас. И включването на областни и местни управи е важно при такъв голям проблем.

- Да, така е. Особено активен в това отношение е областният управител на Смолян Недялко Славов. Той иницира създаването на съвместна със горските институции Работна група за спешни мерки в борбата с корояда в горите. Промените в Наредба № 8 са предприети и благодарение на такава висока заинтересованост. Съвместни действия бяха обсъдени и на Регионалния консултативен съвет към Областната администрация в Пловдив.

- От друга страна, във връзка с изпълнение на чл. 133, ал. 1 от Закона за горите, задължение на собственика на горска територия е да организира за собствена сметка лесозащитата им. РДГ - Пловдив, е издало препоръки и към общинските съвети

и общинските горски структури за изготвяне на оперативни планове за овладяване на процеса на съхнене. Вашето мнение?

- И частните, и държавните гори имат общ лесопатологичен проблем, който се вижда от цялото общество. При нас например идват собственици на горски имоти и информират, че дърветата съхнат. При проверки установяваме, че в имота има повалена от природно бедствие дървесина, но той не се е погрижил за своевременното ѝ изваждане и тя е станала огнище за развъждане на корояди, които нападат здравите дървета както в частните, така и в държавните гори. Абсолютно съм съгласен, че собствениците на гори трябва да знаят не само своите права, но и задължения.

- Като лесовъд и ръководител на лесозащитното звено какво Ви тревожи в тази ситуация?

- Искам да подчертая, че още през 2015 г. предупредихме, че короядите ще дойдат. И още миналата година започнахме обучения на терен и ги правехме, докато се стигна до заседанието на Националната комисия по лесозащита през тази година. Т.е. ние като звено за лесозащита предупреждавахме навреме. Между 2012 и 2013 г. при предишното „голямо съхнене“ имахме 136 000 дка засегнати площи. Сега сме три пъти и половина отгоре. Не е ли тревожно, че вече трябва да вървим след проблема? Като лесовъд не съм съгласен, че главната причина на сегашната катастрофа е това, че иглолистните се намират извън ареала на своето разпространение. Теоретично е така, но времето - не. Насажденията са изпълнили своето предназначение, но за повечето от тях не са приложени навременни лесовъдски мероприятия.

- А какво Ви стимулира лесовъдът отново да докаже, че може?

- Лесозащитната станция е мост между науката и практиката и досега сме оправдавали този основен замисъл на създаването ѝ. Предстои много работа, и то, подчертавам, съвместна, с много институции. Такъв упорит и агресивен вредител като короядът може да се ограничи единствено с обща работа. Експертите от Станцията ще се постараят този мост да бъде много здрав. Сега, и то по трудния начин, трябва да усвоим съхненещата гора, но и отново да залесим. Защото поколенията няма да ни простят, ако оставим след нас незалесени и непродуктивни горски площи. Възстановяването на тези насаждения е много важно - те са с водоохранни, противоерозионни и рекреационни функции.

Инж. Христо ТОМОВСКИ - заместник-директор

В своята 57-годишната история ЛЗС - Пловдив, работи по важни лесозащитни проблеми. За разрешаването им са извършвани съществени дейности, сред които третирането на горите с помощта на вертолет и самолети, като са прилагани биологични и хормонални

препарати за растителна защита, с което се минимизира негативното въздействие върху околната среда. Ползвани са напредничави за времето си средства за опазване на горите - масово разселване на отгледани в Станцията ентомофаги, залагане на фотоеклектори и лепливи пояси. Прилагани са и необичайни методи - грижи за горските мравки и птици, нектароносна растителност, опазване на хралупести дървета. Някои от тези методи и средства продължаваме да ползваме и сега. Винаги се е отчитало голямото значение на инструктажите и обучението на персонала.

От фигурата може да се види динамиката на повредите в иглолистните гори за 30-годишния период.

В Станцията се извършва и важна лабораторна работа. Всяко предписание се взема след извършване на редица дейности в лабораторията и документиране на всеки анализ.

Основните дървесни видове в района на ЛЗС - Пловдив, са бял бор,

черен бор, смърч, ела, бук и различните дъбове. Широколистните гори са 58 %, а иглолистните - 42 на сто.

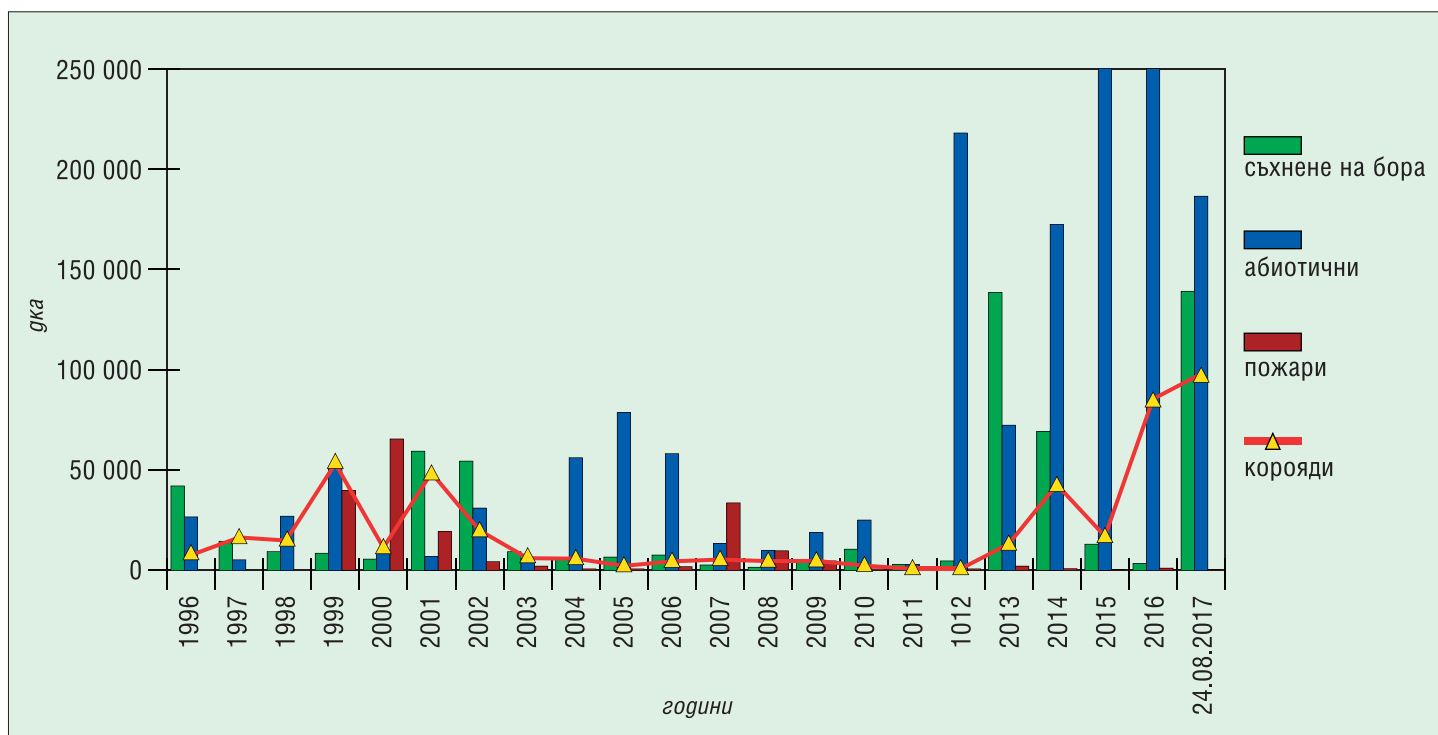
Лесозащитни проблеми има във всички видове гори. Броят на различните видове насекомни вредители, болести и абиотични фактори, наблюдавани ежегодно от създаването на станцията е между 8 и 60.

В иглолистните гори най-разпространени са боровата процессионка, боровите листни оси и короядите. Особено опасни за тези гори са и повредите, причинявани от абиотични фактори - ветроломи, ветровали, снеголоми и снеговали. Дървесината от тези повреди е идеална среда за намножаване на стъблени вредители - корояди, сечковци и златки.

При широколистните гори най-важни в стопанско отношение са листогризещите насекомни вредители. Гъботворката, златозадката, листоврътките и педомерките са основните насекомни вредители в дъбовите гори в района на ЛЗС - Пловдив. Периодично са предизвиквали обезлиствания на големи площи.

Основният проблем в културите от бял и черен бор, голяма част извън естествения им ареал, в насажденията от обикновена ела и на дъбовите гори е процесът на съхнене. Причините за съхненето имат както биологичен, така и абиотичен и антропогенен характер, свързани са с промените в климата, глобалното затопляне, но нека да не забравяме и лесовъдската намеса.

През последните няколко години условията бяха благоприятни за разпространението и развитието на фитопатогенната гъба *Sphaeropsis sapinea*, *Cenangium spp.* и други патогени при иглолистните видове и *Ceratocystis spp.* при дъба, особено в насаждения с физиологично отслабнал дървостой. Към началото на август 2017 г. от *Sphaeropsis sapinea* са засегнати в различна степен около 6000 хектара.

Фиг. Повреди в иглолистните гори в периода 1996-2017 г.

Таблица 1

Повреди в иглолистните гори в района на ЛЗС - Пловдив
(към 05.09.2017 г.) по РДГ (гка)

Фактор	Вредител / Повреда	Кърджали	Пазар-джик	Пловдив	Смолян	Стара Загора	ЛЗС
Корояди	Върхов корояд	17 010	15 486	460	9429	846	43 231
	Голям горски градинар	1124	115	243	555		2037
	Корояди	27 102	2522	4459	7740	1029	42 851
	Малък горски градинар			33			33
	Сечковци (игл.)			388			388
	Типограф		13	107	853	41	1014
	Четиризъб корояд	707					707
	Шестзъб корояд	10 799		160	1070		12 029
	Всичко	56 742	18 135	5850	19 646	1916	102 289
Съхнене	Съхнене на белия бор	5464	18 587	1437		2870	28 358
	Съхнене на бора	11 220	4541	2295	403	3381	21 840
	Съхнене на елата		595		128		723
	Съхнене на леторасли и клонки на бора	29 998		22 934	7211	64	60 207
	Съхнене на смърча		1739	1	208	2	1950
	Съхнене на черния бор	20 443	3253	3294		20 328	47 318
	Всичко	67 125	28 714	29 961	7951	26 645	160 396
Абиотични	Ветровал (игл.)		4131	1	32 903	4	37 039
	Ветролом (игл.)		728	316	3037	82	4163
	Ветролом и ветровал (игл.)		3949	7	15 176		19 132
	Снеговал (игл.)		770	183	1231	8	2191
	Снеголом (игл.)	3796	3509	1398	1228	275	10 206
	Снеголом и снеговал (игл.)	20 964	37 272	612	56 307	162	115 317
	Всичко	24 760	50 358	2516	109 881	531	188 047
Общо	148 627	97 208	38 328	137 478	29 092	450 732	

Таблица 2

Повреди в иглолистните гори в района на ЛЗС - Пловдив
(към 05.09.2017 г.) по държавни предприятия (гка)

Фактор	Вредител / Повреда	Недържавни	Югозападно държавно предприятие	Югоизточно държавно предприятие	Южноцентрално държавно предприятие	Общо
Корояди	Върхов корояд	1427	9	3441	38 354	43 231
	Голям горски градинар				2037	2037
	Корояди	4012	56	4503	34 281	42 851
	Малък горски градинар				33	33
	Сечковци (игл.)				388	388
	Типограф	520		41	453	1014
	Четиризъб корояд			707		707
	Шестзъб корояд	1006		1881	9142	12 029
	Всичко	6964	65	10 573	84 688	102 289
Съхнене	Съхнене на белия бор	266	15	3366	24 711	28 358
	Съхнене на бора	225	16	5460	16 139	21 840
	Съхнене на елата	9	4		710	723
	Съхнене на леторасли и клонки на бора	3627		14 910	41 670	60 207
	Съхнене на смърча		153	2	1795	1950
	Съхнене на черния бор	133		27 167	20 018	47 318
	Всичко	4260	188	50 905	105 044	160 396
Абиотични	Ветровал (игл.)	488		4	36 547	37 039
	Ветролом (игл.)			82	4081	4163
	Ветролом и ветровал (игл.)	989			18 143	19 132
	Снеговал (игл.)	100		8	2083	2191
	Снеголом (игл.)	239		523	9444	10 206
	Снеголом и снеговал (игл.)	3240	6	344	111 726	115 317
	Всичко	5056	6	961	182 023	188 047
Общо	16 280	258	62 439	371 755	450 732	

Тема на броя

От болестите по тополите с най-важно значение са фитопатогенните гъби *Dothichiza populea* и *Cytospora spp.*, които предизвикват некрози по кората.

Основната дейност на Станцията през 2017 г. е отговор на предизвикателствата, породени от масовите повреди от корояди, съхнене и абиотични въздействия в културите от бял и черен бор. За да се справим с възникналия проблем, извършваме анализи на изпращаната от ДГС/ДЛС информация за резултатите от заложените феромонови уловки за корояди.

На терена проучваме динамиката на съхненето в боровите култури от корояди и продължаващото разширяване на ареала на гъбата *Sphaeropsis sapinea*.

Вторият по значимост проблем е боровата процесия. Това е най-опасният ежегодно проявяващ се насекомоен вредител в боровите гори. За да не се допуснат обезлиствания, което би довело до отслабване на дървостоя и вторична поява на стъблени вредители като короядите, ликоядите или патогени нападения, и разширяване на ареала, в станцията се извършват навременни лесопатологични обследвания, анализи на информация

за феромоновите уловки за боровата процесия в нападналите гори с последващо провеждане на авиоборба в силно засегнатите насаждения и култури.

Към момента можем да успокоим всички, че карантинни вредители като нематодата *Bursaphelenchus* липсват. За този опасен вредител, който би довел до големи екологични и икономически щети, се води строг контрол съвместно с Националната лаборатория по карантинна на растенията към Българската агенция за безопасност на храните. А нашите дейности са във връзка с изпълнението на фитосанитарния мониторинг на карантинни вредители по горските видове по утвърдената от Националната служба по растителна защита и Изпълнителната агенция по горите програма, предизвикана от започналото в световен мащаб съхнене на бора, причинявано от тази нематода.

Най-разпространените корояди по боровите в района на Станцията са върховият корояд (*Ips acuminatus*) и шестзъбият корояд (*Ips sexdentatus*). От вторични вредители те преминават към категорията първични фактори и предизвикат изсъхване на нападените дървета и групи от тях в короядните петна.

С помощта на камерата към микроскопа инж. Мария Добрева заснема спорите на патогена *Sphaeropsis sapinea*

В лабораторията на Лесозащитната станция всеки ден постъпват материали от насекомони вредители, болести и други повреди по иглолистни и широколистни дървесни видове както от горски насаждения, така и от горски разсадници. При лабораторни условия се извършва диагностика, при която се определя видът на причинителя на повредата или заболяването. През последните години се прави голям брой фитопатологични анализи, при които гъбните патогени се определят по плодните тела и спорите, докато в близкото минало това е извършвано по симптомите на заболяването. При необходимост части от пробите от заболелите дървета се поставят в подходяща среда за ускоряване на формирането на плодни тела и спори. От няколко години разполагаме и с камера, която ни дава възможност да ги заснеем през окуляра на микроскопа и чрез специален софтуер да извършваме прецизни измервания, които са важни за диагностиката.

През последните години най-много са материалите за анализ от боровите култури с влошено физиологично състояние. Определяме вида на ксилофагите и фитопатогените по тях. Установени са над 10 вида гъби по боровите - *Lophodermium pinastri*, *L. seditiosum*, *Cyclaneusma minus*, *C. niveum*, *Sclerophoma pithyophila*, *Sphaeropsis sapinea*, *Cenangium ferruginosum*, *Dothistroma pini*, *Coleosporium sp.*, *Melampsora pinitorqua* и други. С най-широко разпространение са два вида, повреждащи летораслите и клоните на растенията

Инж. Мария ДОБРЕВА - ст. експерт, завеждащ лаборатория

гостоприемници - *S. sapinea* и *C. ferruginosum*. Значителен е броят на анализите на поници и фиданки от горските разсадници.

Налага се да се определя видът и на насекомни вредители и гъбни патогени, които са нови за ентомофауната и микотата на страната. В лабораторията на Станцията за първи път в България бяха установени вредителят по листата на дъбовете *Corythucha arcuata* (2013 г.) и гъбата *Cenangium acutum* по иглиците на бора (2016 г.).

Ежегодно при лабораторни условия се извършва залагане на фотоеклектори за установяване на плътността на листоврътките по дъбовете, а при педомерките се анализира яйцепроодуктивността.

В лабораторията се определя видът на паразитоиди и хищници, които редуцират числеността на насекомните вредители. Установява се тяхната роля за намаляване плътността на боровата процесия, която е повсеместно разпространена в района на Лесозащитната станция, както и на гъботворката и златозадката, които са каламитетни видове, и други. Извършват се и микроскопски анализи за установяване наличието и определяне вида на ентомопатогенни микроорганизми. През последните години са установявани ентомопатогенните гъби *Entomophaga maimaiga* по гъботворката и *Entomophaga aulicae* по златозадката, както и ядрено-полиедрен вирус по ръждивата борова листна оса, които предизвикаха епизоотии в района на станцията.

Резултатите от извършените анализи се ползват за прогнозирането на очакваните нападения от вредители и болести в горите и горските разсадници, както и за установяването на необходимостта от извеждане на мероприятия, сроковете и методите за борба и други.

Специалистите от ЛЗС - Пловдив, работят в тясно сътрудничество с чл.-кор. проф. Пламен Мирчев, проф. Георги Георгиев и доц. Маргарита Георгиева от Института за гората при БАН, с доц. Данаил Дойчев от ЛТУ, с проф. Даниела Пиларска от Института по биоразнообразие и екосистемни изследвания при БАН и Нов български университет, както и с експерти от ИАГ и регионалните дирекции по горите.

Инж. Никола КАВАРДЖИКОВ - главен експерт по възобновяване на горите в РДГ - Пловдив

Съхненето на иглолистните гори е много сериозен проблем и изисква бързи и адекватни мерки за неговото решаване. В тази връзка и поради динамиката на развитие на процеса в МЗХГ се проведе съвещание с ръководителите на ИАГ, шестте държавни предприятия, РДГ и лесозащитните станции.

РДГ - Пловдив, изготвя и предава до ИАГ ежеседмична информация за площите и обемите на дървесина от увредените гори, в т.ч. и за дървесината в недостъпните насаждения, както и за усвоените количества и за освободените за залесяване площи.

Своевременно се дават указания на държавните горски и ловни стопанства, горските кооперации, общините, частните собственици. През юли се проведе заседание на Регионалния консултативен съвет към Областната администрация - Пловдив, на което бяха обсъдени съвместни действия за своевременно овладяване на процесите на съхнене. Решено бе да се провеждат периодични срещи с ръководители и представители на общини, кметства, неправителствени организации за разясняване на проблема със съхненето на горите и за информиране на обществеността за предприеманите действия. Проведени бяха и подробни инструктажи на екипите, определени за изпълняване на решенията на РДГ и Лесозащитната станция за точна диагностика на причините за повредите и предприемане на най-ефективни действия за тяхното отстраняване.

Приоритет на специалистите от горските и ловните стопанства е изготвянето и представянето за одобрение на план-извлечения за санитарни и принудителни сечи. Всички засегнати гори се прове-

рват на място от експерти на Регионалната дирекция в рамките на три работни дена. От страна на РИОСВ - Пловдив, се прави необходимото за ускоряване на съгласувателния режим във връзка с одобряване на сечите. С промяната на Наредбата за сечите в горите значително ще бъде ускорен процесът на усвояване на повредената дървесина.

Досега в четири от държавните горски и ловни стопанства от територията на РДГ - Пловдив, е извършено залесяване на площ от 120 дка, освободена след изсичане на увредена от болести и вредители дървесина. Но занапред предстои освобождаване на все по-значителни площи, на които ще се извърши инвентаризация за наличие на естествено възобновяване, след което ще се определи обемът на подлежащите за ново залесяване. Нормативно определеният за това срок, съгласно изискването на наредбата за създаване на нови култури, е в рамките на пет години, при условие, че площите не са предвидени за залесяване в горкостопански план или програма.

ДГС - Хисар: Тенденция на нарастване

В района на дейността на ЛЗС - Пловдив, ситуацията със съхненето условно се „разделя“ от р. Марица - в северната част то е причинено повече от гъбни заболявания, а в южната - от корояди. ДГС - Хисар, е от стопанствата, в което причина за изсъхването на дървоостоите са именно патогенните гъби. Общата площ на иглолистните гори в стопанството е 6382 ха, 3779.3 ха от тях са държавни горски територии, от които до юни 1291 ха съхнат.

В землищата на 15 села, сред които с най-много засегната площ са Песнопой, Михилци, Паничери, Горна Махала, както и гр. Хисар, съхнените насаждения основателно тревожат не само лесовъдите, но и хората. По данни към март от съхнене страдат по-малко от 10 % от насажденията до 750 м н.в., но през юни те са вече 34 на сто. Засушливите лета на 2012-2013 г. отслабват значително дървоостоите и се забелязват първите признаци на съхнене. 2014 г. е относително спокойна, но през 2015 г. се установява наличие на патогенната гъба *Sphaeropsis sapinea*, която се развива идеално в отслабените дървета,

ускорявайки процеса на съхненето. В землището на с. Михилци на ГСУ - Хисар, например съхненето на насажденията е причинено изцяло от гъбата. За да се следи динамиката на процеса, е обособена пробна площ от 1 дка, в която резултатите вече показват, че по четиристепенната скала степента на нападение на едно дърво е достигнала до 3-та. Патогенният вредител е причина за съхненето и в ГСУ - Калояново, в обекта, който е над с. Песнопой. В м. Водния камък в същия участък от *Sphaeropsis sapinea* са нападнати иглолистните насаждения, останали незасегнати от силните пожари от 2000 и 2007 година.

▶
На терена (от дясно наляво)
инж. Никола Каварджиков - гл. експерт в РДГ - Пловдив, инж. Добрин Иванов - директор на ДГС - Хисар, инж. Румен Начев - гл. експерт в ЛЗС - Пловдив, и инж. Иван Юнаков - зам.-директор на ДГС - Хисар

Тема на броя

▲ Изсъхващи гървета, поразени от патогенната гъба *Sphaeropsis sapinea*

▲ Съхнещо насаждение над кв. Момина баня

◀ Шишарка с ясни следи от заразяване със *S. sapinea*

По цялата територия на стопанството има само нарастване на площите със съхнене. Имайки предвид, че в ДГС - Хисар, запасът на белоборовите култури с площ 1564.1 ха е 329 500 м³ (без клоно), а на черноборовите при площ 2197 ха - 391 105 м³, при такава възходяща тенденция проблемът се превръща в изключително тревожен.

Санитарните сечи се извършват от 6-7 местни фирми, подали заявления в стопанството, като за 6-те обекта, които не са атрактивни за никого, бе теглен жребий. Усвоени са 1700 дка съхнещи насаждения. Кметството на с. Песнопой взе решение за местното население пространственият кубик дърва, добити от такива насаждения, да бъде по 1 лев.

С нарастването на освободените площи ще се наложи залесяване. Стопанството разполага с разсадник, в който би могло да се произведат контейнерни фиданки, и то от дъб.

Инструктажи на екипите

На 12 и 13 септември експертите от Регионалната дирекция и Лесозащитната станция в Пловдив проведоха съвещания-инструктажи на терен с екипите за изпълнение на решенията от съвещанието за съхненето на иглолистните култури от 7 юли. В първия ден от инструктажа, проведен в обект на ДГС - Асеновград, над с. Новаково, участваха горски инспектори и експерти от РДГ и ЛЗС, представители на ЮЦДП и Държавните горски стопанства в Асеновград, Пловдив и Първомай и ДЛС „Кормисош“, лесовъди на частна практика. Поканата бе отправена и до няколко общински горски структури и горски кооперации, но те не присъстваха на обекта.

На територията на ДГС - Хисар, практическото обучение, проведено на следващия ден, бе предназначено за Държавните горски стопанства в Хисар, Карлово, Клисурска и ДЛС „Тракия“.

Целта на двете срещи бе екипите да бъдат подготвени по: точно идентифициране на засегнатите гори и собствениците им; правил-

но определяне на вредителите и болестите и техните биологични особености как се извършва лесопатологично обследване и как се определя процентът на съхнене; изготвяне на констативни протоколи и писмени предписания за необходимите мерки и сроковете за изпълнение; сигнализация за установените нападения чрез сигнални листове; задълженията на собствениците и административните наказания и глоби и изготвяне на АУАН; своевременно изготвяне на предписания за провеждане на санитарни сечи; одобряване на план-извлеченията за промяна на вида на сечта (срокове); изготвяне на предписания в изпълнение на чл. 35, ал. 2 от Наредба № 8 и измененията му; методи и средства за лесозащита в настоящия момент.

Разяснения направиха инж. Пенчо Дерменджиев - директор, инж. Румен Начев - гл. експерт в ЛЗС - Пловдив, инж. Мирослав Димитров - директор, и инж. Мирослава Велинова - зам.-директор на РДГ - Пловдив.

Участници в инструктажа, проведен на територията на ДГС - Асеновград